

gen van een psychologisch moment (tederheid, frustratie, woede) naar een betogend moment (ze is de ziel van de commune), zijn telkens precies, juist getimed, en verrassend in de rijke nuancering. Als ze betoogt, drukt haar wijsvinger op de grond. Een gebaar dat zo elegant, en toch koppig, zo sierlijk en toch onvermurwbaar is, dat het lang na de vertoning blijft nazinderen. Elizabeth Perkins is duidelijk een actrice waar je na één voorstelling niet op uitgekeken bent. Maar ja, Chicago is zo ver.

Zo stommel ik dus per toeval op een voorstelling lillend van leven, boeiend door intelligentie, ergens in de Mid-West. Neen, het levend theater van Amerika vindt men niet alleen in The Kitchen, in Soho. De ware underground bevindt zich wellicht op onverwachte plaatsen zoals Chicago. *Gardenia* was een prachtige vertoning geweest op het Kaaitheater, en had het enthousiasme weggedragen van ieder die van Gosch onderste boven is. Ongelooflijk maar waar. Gregory Mosher, Elizabeth Perkins: twee ontdekkingen op één toneelavond. Niet kwaad.

Johan Thielemans

Gardenia

An Ideal Husband: vlnr. Kwakkelstein, Thijs, Lamers, de Koning, Muizelaar, Strijards en Rijnders Foto Bert Nienhuis

letsel kòn zijn om te gaan kijken: "Dat is wel ver voor randstedelingen, maar in die streken wonen ook mensen"! (Willem Van Toorn, 12 maart 1983). De appreciatie bleek hier niet minder. Het Kaaitheater deed onmiddellijk een poging om in extremis de produktie op de festivalaffiche te krijgen. Maar het mocht niet baten, één der acteurs kon zich niet meer vrijmaken.

Dat *An Ideal Husband* zo een grote belangstelling genoot, had wel wat met de opzet te maken. Onafhankelijk Toneel had namelijk de regisseurs Gerardjan Rijnders (Globe), Ger Thijs (Toneelgroep Theater) en Frans Strijards (ex-Projekttheater) als acteurs gevraagd. Jan Decorte werd ook aangezocht, maar kon op het aanbod niet ingaan. Samen met de huisregisseurs Jan Joris Lamers en Matthias de Koning stond er dus vijf man aan de andere kant. Onafhankelijk Toneel, ooit reeds door Ruud Engeland 'het geweten van het Nederlandse toneel' genoemd (*Alternatives Théâtrales*, oktober 1980), diende zicht dus behoorlijk controversieel aan.

De unanieme lof heeft echter niets met deze petite histoire en alles met de zuiverheid van het bereikte resultaat te maken. De regisseurs namen een evident en glashelder standpunt t.o.v. hun rol in. Geen oeverloze interpretatie van een al dan niet autobiografisch Wilde-stuk, geen reconstructie noch een adaptatie of actualisering van een society-komedie. De tekst wordt sec gespeeld en aanvankelijk lijkt het wel een lezing. Op bepaalde momenten wordt het dat trouwens effectief: de replieken van de personages waarvoor geen acteur voorhanden is, worden door Matthias de Koning, met het tekstboek in de hand, voorgelezen. Functioneler kan het niet. Dat duidt op een

onklassieke theaterhouding. Acteurs ondernemen geen poging om zich in te leven in bedachte personages, maar hanteren de tekst op een persoonlijk-afstandelijke manier. We zien geen geïnterpreteerde en voorgekauwde Mrs. Cheveley maar wel Gerardjan Rijnders die de tekst naar zich toe trekt binnen een concrete theatercontext maar tegelijkertijd een afstand behoudt van die woorden die niet de zijne zijn (en die het ook nooit zullen worden). Het effect is navariant: men ziet eindelijk terug persoonlijkheden op de scène terwijl de identificatie-vaalkuil vermeden wordt. Acteur en tekst behouden een flink deel van hun autonomie. Het spel wordt gespeeld, het publiek kijkt toe.

De behandeling van de vrouwenrollen is hier illustratief voor. Vier mannen spelen even zovele vrouwenrollen zonder gebruik te maken van enige truuk (geen vrouwenkleren, geen 'typische' gestiek, geen travestieuitspattingen). Een eerlijke tekstbehandeling blijkt voldoende om te communiceren met het publiek. De acteurs lijken de personages ter plekke te ironiseren maar ondertussen zie ik toch maar een naïeve, dom-principiële Lady Chiltern (Thijs), een uitgekookte, intelligente, sensuele Mrs. Cheveley (Rijnders), een spottende, alerte, genietende Lady Markby (de Koning) en een zeurderige — alevendom als haar moeder — Miss Chiltern (Strijards). Merkwaardig is het bovendien hoe deze eenvoudige confrontatie van acteur en tekst de meerduidigheid van de tekst ten goede komt. Niets is onduidelijk, evenmin is iets gedateerd of achterhaald, het stuk ontwikkelt zich hier en nu.

Dat heeft ook te maken met de ironische, onderkoelde onderacting waarop Onafhankelijk Toneel sinds lang het patent heeft: (zelf)relati-

vering is steeds aan de orde van de dag en interpretaties worden altijd aan de toeschouwer overgelaten. Als die toeschouwer daar nog een stuk bovenop krijgt waarin aforismen, bon mots en gevatte opmerkingen geen moment van de lucht zijn, dan staat hem een amusante avond te wachten.

Wat geschiedde.

Theo Van Rompay

AN IDEAL HUSBAND
 auteur: Oscar Wilde; vertaling, regie, dramaturgie, toneelbeeld: Maatschappij Discordia, Jac Heijer, Judith Herzberg; groep: Onafhankelijk Toneel / Maatschappij Discordia; spelers: Matthias de Koning, Willem Kwakkelstein, Jan Joris Lamers, Titus Muizelaar, Gerardjan Rijnders, Frans Strijards, Ger Thijs.

**Onafhankelijk
 Toneel
 Rotterdam**

An Ideal Husband

Het Nederlandse Onafhankelijk Toneel (onder de gelegenheidsnaam Maatschappij Discordia) speelde in Leuven de enige Belgische voorstellingen van *An Ideal Husband* (Oscar Wilde, 1894). Bij de schaarse Nederlandse voorstellingen — O.T. (sinds lang de gebruikelijke afkorting voor het gezelschap) wil een produktie nooit lang op het repertoire houden — ontketende zich een ware stormloop naar de O.T.-standplaatsen. Net voor de twee laatste voorstellingen in Leuven schreef Vrij Nederland dat die afstand geen be-

Le Décalage horaire

20 jaar Théâtre 140

Het Théâtre 140 bestaat 20 jaar, wat in januari '83 reeds gevierd werd met Pina Bausch' *Kontakhof*. Een spektakelzoeker spreekt zich in de eerste plaats uit in de keuze van het werk dat hij toont. Ter gelegenheid van die 20ste verjaardag echter, heeft Jo Dekmine (hij is het Théâtre 140) dit eenzijdige zwijgen doorbroken in een boek getiteld: *Le Décalage horaire*. De ontdekkingsreiziger is schrijver geworden. "Eh bien précisément si on me demande de parler de l'aventure du Théâtre 140, je ne vois comment le faire sans évoquer New York, Londres, Bruxelles, les rues, les